

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Investigating the role of social components and dimensions affecting the development of tourism in the industrial city of Asalouye

Hossein Ahmadi *¹

ARTICLE INFO	EXTENDED ABSTRACT
History Article: Received: 12 December 2024 Revised: 25 December 2024 Accepted: 31 May 2025	Introduction And Objectives: This study explores the local social components and dimensions that influence the development of tourism in Asaluyeh. The research is applied in nature and employs a descriptive-survey method for data collection. The primary data collection instrument is a questionnaire. The statistical population includes all tourism experts in Asaluyeh city, hotel owners, tourists, merchants, and other individuals interested in the tourism sector of Asaluyeh. The age range of participants is between 18 and 60 years old, totaling 5,742 individuals. A simple random sample of 360 participants was selected as the study sample. The research utilized the Social Dimensions of Tourism Development questionnaire developed by Benta et al. (2012) and Sharpley and Telfer (2012). The validity of the questionnaires was assessed using convergent validity, and their reliability was evaluated using Cronbach's alpha, which exceeded 0.70, indicating acceptable internal consistency. Hypothesis testing was conducted using SPSS version 26 and Smart PLS version 4 Methodology: The current study is applied in terms of purpose and ex-post facto (causal-comparative) in terms of research method. Statistically, it employs a correlational approach to examine the potential relationships among the variables. Results and Discussion: The social dimensions identified in Asaluyeh include quality of life, amenities and infrastructure, local community participation, congestion and crowding, responsibility, social cohesion, social resilience, social support, and institutional trust. These dimensions have a significant impact on the development of tourism in the city. Results and Discussion: The findings indicate that social components and dimensions have a statistically significant effect on the development of the tourism industry in Asaluyeh. The degree of this impact is estimated at 87.8%. Moreover, all aspects of development—including social, environmental, and economic dimensions—are influenced by the social dimensions addressed in this study.

* Corresponding Author: Hossein Ahmadi
Email: Hossein13ahmadi59@gmail.com

Cite this article:

Hossein Ahmadi (2025). Investigating the role of social components and dimensions affecting the development of tourism in the industrial city of Asalouye. *Journal of Organization Of Space Economy*, 2(7), 21-41.

© The Author(s)

Publisher: Islamic Azad University of Yadegar-e Imam Press

نشریه ساماندهی اقتصاد فضا

<https://sanad.iau.ir/journal/jose>

مقاله علمی

بررسی نقش مولفه ها و ابعاد اجتماعی مؤثر بر توسعه گردشگری در شهر صنعتی عسلویه

نام نویسندگان

حسین احمدی^۱

چکیده	مشخصات مقاله
بیان مسئله: در این پژوهش به مؤلفه ها و ابعاد اجتماعی بومی مؤثر بر توسعه گردشگری عسلویه پرداخته خواهد شد. این پژوهش از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از نظر روش گردآوری داده ها توصیفی پیمایشی است. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه ای است. جامعه آماری در این پژوهش شامل کل کارشناسان حوزه گردشگری شهر عسلویه، هتل داران، گردشگران شهر عسلویه، بازاریان و سایر افرادی می باشد که حوزه گردشگری شهر عسلویه علاقه مند هستند که دامنه سنی ۱۸ سال تا ۶۰ سال بوده برابر با ۵۷۴۲ نفر می باشد که حجم نمونه برابر با ۳۶۰ نفر به صورت احتمالی ساده به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شدند. در این پژوهش از پرسشنامه ابعاد اجتماعی توسعه گردشگری بنتا و همکاران (۲۰۱۲) و شارپلی و تافر (۱۳۹۱) استفاده شد که روایی پرسشنامه ها از طریق روایی همگرا و پایایی پرسشنامه ها از طریق آلفای کرونباخ تعیین شد که بیشتر از ۰/۷ بود. آزمون فرضیه های پژوهش با استفاده از نرم افزارهای SPSS 26 و Smart PLS 4 انجام شد روش: تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش علی پس رویدادی است. از نظر آماری روش همبستگی است که به شناخت رابطه در صورت وجود بین متغیرها می پردازد. یافته ها و بحث: ابعاد اجتماعی شهر عسلویه شامل کیفیت زندگی، امکانات و تسهیلات، مشارکت پذیری جامعه محلی، ازدحام و شلوغی، مسئولیت پذیری، همبستگی اجتماعی، تاب آوری اجتماعی، حمایت اجتماعی و اعتماد نهادی بر توسعه گردشگری در این شهر تأثیر معنی داری دارد. نتیجه گیری: نتایج نشان داد که مؤلفه ها و ابعاد اجتماعی بر توسعه صنعت گردشگری در شهر عسلویه تأثیر معناداری دارد و میزان این اثربخشی برابر با ۸۷/۸ درصد می باشد و تمامی ابعاد توسعه شامل توسعه ابعاد اجتماعی، زیست محیطی و اقتصادی تحت تأثیر ابعاد اجتماعی تحقیق حاضر می باشد.	تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۹/۲۲ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۹/۰۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۰ واژگان کلیدی: اجتماع، گردشگری، توسعه، توسعه پایدار گردشگری، شهر عسلویه

ارجاع به این مقاله: حسین احمدی. (۱۴۰۴). بررسی نقش مولفه ها و ابعاد اجتماعی مؤثر بر توسعه گردشگری در شهر صنعتی عسلویه. نشریه ساماندهی

اقتصاد فضا، ۲(۷) ۴۱-۲۱.

ناشر: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (ره) شهرری

نویسندگان ©

* نویسنده مسئول: حسین احمدی

پست الکترونیک: Hossein13ahmadi59@gmail.com

بیان مسئله

گردشگری پدیده‌ای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، محیطی و سیاسی است. این پدیده باعث به وجود آمدن جریان مالی در اجتماع و مکان‌های مختلف می‌شود. گردشگری تأثیر مثبتی بر اقتصاد، جامعه، فرهنگ و محیط‌زیست دارد. از جمله سهم آن در تولید ناخالص داخلی، بهبود زیرساخت‌ها، حفاظت و بازسازی فرهنگ و افزایش آگاهی محیط‌زیستی است (رضایی عارف، محسن و همکاران، ۱۴۰۳). گردشگری فرهنگی معمولاً جاذبه‌هایی است که به صورت سنتی گردشگران را به سوی خود جلب می‌کند. گردشگران همواره به دنبال نوعی تجربه جدیدند تا بتوانند کنجکاوای شخصی خود را برطرف کنند. دیدار از میراث گذشتگان در کنار احساس نزدیکی فرهنگی، تلاش برای حفظ بافت تاریخی مراکز شهرها، صنایع قدیمی و... همه و همه حاصل این رویکرد است (آزاده فر، ۱۳۹۵: ۷۹). ایران به دلیل وجود جاذبه‌های طبیعی، تاریخی، فرهنگی گوناگون خود در رده مستعدترین کشورهای جهان به منظور برپایی این گونه جشنواره‌های محلی محسوب می‌شود. بدین سبب، با بررسی دقیق‌تر رویدادها و جشنواره‌های برگزار شده در سطح کشور، می‌توان گام‌های مؤثری در جهت توسعه موفقیت‌آمیز این نوع از گردشگری در کشور برداشت (اکبری و همکاران، ۱۴۰۳). صنعت گردشگری یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های اقتصادی در جهان به شمار می‌آید. علاوه بر منافع اقتصادی فرصت بسیار مناسبی را در اختیار بازدیدکنندگان قرار می‌دهد تا نسبت به اهمیت حفظ فرهنگ و چگونگی محافظت از فرهنگ محلی و چشم‌اندازهای طبیعی آگاه شوند (اکبرپور و اربابی، ۱۳۹۴: ۶۵). چراکه رشد اقتصادی در جهان، تنها از طریق کارخانه و تولید مواد آلاینده و... حاصل نمی‌شود. تنها از طریق ساختن مکان‌های دست و پاگیر و یا تولید چیزی که بعد از مدتی باید آن را دور ریخت یا به عنوان زباله، محیط‌زیست را به نابودی می‌کشاند به رشد اقتصادی نمی‌رسد. راه‌های درآمدزای کوتاه‌تر، بهتر، کم‌هزینه‌تر و پاک‌تری وجود دارد که می‌تواند اشتغال‌زایی بیشتری و گسترده‌تری انجام دهد. گردشگری به‌ویژه گردشگری پاک در همه‌ی موارد آن راه‌حلی مناسب برای رشد و توسعه یک سرزمین به حساب می‌آید. برای گسترش گردشگری باید برنامه‌ریزی علمی و عملی در کنار توجه به توسعه زیرساخت‌ها داشت و بتوان رویکرد مردم و مسئولان به آن را با اطلاع رسانی، آگاهی‌سازی و تبلیغات مناسب تغییر داده و گردشگری از این حالت عامیانه خارج کرد و با یک رویکرد علمی به آن پرداخته‌شده تا زمینه‌ای برای رشد اقتصادی کشور باشد که این مسئله نیازمند توجه به تمامی مکان‌ها و یا اکوسیستم‌هایی است که زمینه و یا استعداد توسعه در حوزه گردشگری را دارند که این مکان‌ها می‌تواند شامل اکوسیستم‌های طبیعی، دریا، سواحل، جنگل‌ها، روستاها، شهرها و حتی ناحیه‌های صنعتی باشد چراکه برخی نواحی صنعتی نیز علی‌رغم ماهیت صنعتی بودن می‌تواند جنبه گردشگری نیز داشته باشد (قره قول، ۱۳۹۹: ۵۹). از جمله شهرها یا مناطقی که علی‌رغم قطب صنعتی و پالایشگاهی بودن کشور، می‌تواند قطب گردشگری نیز باشد می‌توان به شهر صنعتی عسلویه اشاره کرد.

چراکه علی‌رغم دارا بودن جنبه‌های طبیعی گردشگری شامل سواحل زیبا ماسه‌ای و صخره‌ای، جنگل‌های حرا، دریا، ورزش‌های آبی و بازارهای محلی، ته لنجی و مرزی و ... به لحاظ صنعت نیز می‌تواند جنبه گردشگری داشته باشد و همچنین به‌ویژه آن که شهر عسلویه با وجود مذهب و فرهنگ خاص خود از جمله دارا بودن مسجدهای متفاوت با مناطق شیعه‌نشین، مراسم‌های مذهبی و شادی و جشن‌ها به‌ویژه عروسی و عزاداری‌های محلی و نوع پوشش لباس و مهمانی و رفتار مردم و روش عشق ورزیدن و عزاداری و حتی مناسبات شیعه و سنی می‌تواند در جذب گردشگر تأثیرگذار باشد؛ اما باین وجود این مسائل مطرح است که گردشگری در یک شهر چگونه رونق می‌یابد و چه عواملی باعث درآمدزایی بیشتر آن می‌شود؟ که در پاسخ می‌توان چنین بیان کرد که در عصر حاضر صنعت گردشگری به‌عنوان بزرگ‌ترین صنعت جهان امروز و یکی از ارکان توسعه پایدار معرفی می‌شود. جهانگردی تا رسیدن به وضعیت کنونی، مراحل مختلفی از توسعه را پشت سر گذاشته است. یکی از ویژگی‌های صنعت گردشگری در عصر پسامدرن آن است که پول و گردشگر از مرکز به پیرامون حرکت می‌کند، یعنی جریان مدام سرمایه و انسان از مرکز به پیرامون جریان دارد، هیچ رشته‌ی اقتصادی دیگری این همه انسان‌ها را از مراکز عمده سکونت به سوی مناطق دورافتاده روستایی و حاشیه‌ای به حرکت در نمی‌آورد. (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۴۰۰: ۱۰).

رقابت میان شهرها، به عنوان مقاصد گردشگری، شهرها را ناگزیر به یافتن راهکارهایی برای متمایز شدن این موضوع، از سایر شهرها و مقاصد کرده است (اقبال مقدم و همکاران، ۱۴۰۳). در این نوشتار سعی بر آن است به روش های گسترش و رونق گردشگری در شهر عسلویه پرداخته شود که چرا این صنعت در این شهر به خوبی جا نیفتاده و ما نتوانسته ایم زیرساخت های آن را تقویت کنیم، بالینکه از منابع مالی و انسانی بالایی برخوردار است؟ چگونه باید به این موضوع بپردازیم؟ تأکید اصلی ما بر روی فرهنگ و جامعه ی عسلویه می باشد که چه نقشی می توانند در بالا بردن گردشگری منطقه داشته باشند. با توجه به این موضوع که مسائل اجتماعی، فرهنگ، مذهب و بسیاری از ارزش های مردم عسلویه با نکات دیگر ایران تفاوت هایی دارد، می توان با تقویت آن ها به جذب گردشگر بیشتر کمک کرد. هدف اصلی ما از این پژوهش چیست؟ بررسی نکات ضعف و قوت و جایگاه گردشگری شهر صنعتی عسلویه در بین گردشگران است و این که بتوانیم این موقعیت و جایگاه را گسترش دهیم و هر چه بیشتر و بهتر تقویت کنیم.

شاید جایگاه اقتصادی عسلویه مانع از آن شده باشد تا این شهر حالت گردشگری خوبی به خود بگیرد، به همین خاطر هتل و یا رستوران چندان مناسبی در بخش خصوصی برای گردشگرانی که می خواهند از ایران یا خارج از ایران هزینه بالایی کنند ندارد. صنعت گردشگری از جمله صنایعی است که در چند دهه گذشته مورد توجه بسیاری از کشورها قرار گرفته است. بالینکه در ایران مکان های گردشگری فراوان است، اما توجه به آن در درجه پایینی قرار دارد. عسلویه شهری که هنوز شناخته شده نیست و بیشتر جامعه ی ایران آن را با عنوان شهری صنعتی و کارگری می شناسند. یکی از عوامل آب و هوای نامناسب در فصل های گرم سال می باشد و دیگری کمبود امکانات است و اگر امکاناتی باشد خیلی از مردم به دلایل گوناگون هزینه نمی کنند. شاید هنوز عادت نداریم برای گردشگری هزینه زیادی انجام دهیم حتی اگر موجب خوشی و راحتی بیشتر شود. دور بودن آن از استان های پرجمعیت و بالای کشور در فصل خوب و خوش آب و هوای سال یعنی پاییز، زمستان و بهار در عسلویه اضافه بر علت می باشد. این صنعت علاوه بر ایجاد سلسله فعالیت های جدید در کشور و اشتغال زایی مستقیم، سایر بخش های اقتصادی را هم تحت تأثیر قرار داده و بخش هایی مانند حمل و نقل، تولید و توزیع مواد غذایی، سوخت و انرژی، صنایع دستی و صنعت ساختمان و ... را رونق می بخشد. وجود پتانسیل های گردشگری در کشورها به معنی جذب درآمدهای ارزی بوده و از این رو مورد توجه دولت ها قرار گرفته است. در این میان، کشورهایی که تولیدات صنعتی مطلوبی برای صادرات نداشته و از سویی به منابعی مانند نفت جهت کسب درآمدهای ارزی دسترسی نداشته اند توجه بیشتری به این صنعت نموده اند (مؤمنی و صالحیان، ۱۳۹۰: ۱۶۷). عسلویه با توجه به شرکت های پالایشگاه ها و پتروشیمی های گوناگون در آن و آنچه اطرافش هست خوشبختانه خیلی از امتیازها دارد. دارای ساختار فرهنگی و اجتماعی ویژه ی خود است که با محیط کارگری و صنعتی به همراه بازار و ویژگی های بندری توانسته در فصل های گوناگون سال جمعیت زیادی به طرف خود بکشد. در این تحقیق در پی پردازش مسائل زیر هستیم.

۱. گردشگری را در عسلویه چگونه گسترش دهیم؟

۲. با توجه به ساخت های اجتماعی، فرهنگی و جامعه ی عسلویه چگونه زیرساخت های شهری را گسترش دهیم تا گردشگری پرونق تری داشته باشد؟

۳. چه کنیم در گردشگری ها و تورهای مسافرتی مسائل اجتماعی، فرهنگ و ارزش های عسلویه تقویت شود بدون آن که درگیری مذهبی و فرهنگی به وجود آید؟

۴. از نظر فرهنگی، اجتماعی و رسانه ای چه کارهایی جامانده است که با انجام آن ها دری تازه بر روی گردشگری عسلویه باز می شود؟

در این پژوهش به این موضوع پرداخته می شود چه عوامل فرهنگی و اجتماعی و به دنبال آن، دیگر امکانات در شهر و منطقه ی عسلویه باید تغییر یابند تا گردشگری به وضعیت بهتری دست یابد؟ می توان گفت اجتماع و جامعه ی عسلویه در رشد و یا کاهش گردشگری این شهر تأثیرگذار هستند. راه مشارکت بیشتر مردم چگونه خواهد بود؟ شهر عسلویه از نظر ساختاری و مبلمان شهری در این چند سال وضع بهتری پیدا کرده است، اما هنوز دیدگاه مردم ایران نسبت به عسلویه به عنوان شهری است که باید رفت و کالای قاچاق و غیر قاچاق آورد یا شاید ماهی و میگو باشد یا کاری و شغلی پیدا کرد. اگر زیرساخت های آن درست نباشد بالینکه

حجم پولی که در این منطقه ورود و خروج می‌کند زیاد است واقعاً خسارت‌بار است. در این تحقیق به راه‌های جذب سرمایه و کشاندن بسیاری از شرکت‌ها و پیمان‌کارها و صاحبان تورها و شرکت‌های مسافرتی و گردشگری و همچنین هتل‌سازان و کسانی که در کار رستوران و... به سرمایه‌گذاری در عسلویه می‌پردازیم. با توجه به اهمیت محیط‌زیست و حفظ منابع طبیعی راه‌های وادار کردن شرکت‌ها و کسانی که تخریب می‌کنند پرداخته می‌شود. می‌توان گفت "علی‌رغم همه موانع و محدودیت‌ها، صنعت گردشگری مدلی مناسب برای توسعه اقتصادی انتخاب شده است" (زمانیان، ۱۳۸۹: ۱۸۳) و عسلویه باید از آن به‌خوبی بهره‌برد. شاید بسیاری از کمبودها و مشکلات مانع از آن شده باشد تا این شهر حالت گردشگری خوبی به خود بگیرد آنچه در عسلویه به‌عنوان جای سکونت و پذیرایی مناسب وجود دارد که می‌توان گفت قابل‌قبول برای گردشگری است مربوط به شرکت‌ها، پالایشگاه‌ها و پتروشیمی‌ها می‌باشد که در دسترس همه نیست. عسلویه شهری که علیرغم شناخت آن به‌عنوان یک شهر صنعتی ولی به لحاظ گردشگری هنوز شناخته‌شده نیست و بیشتر جامعه‌ی ایران آن را با عنوان شهری صنعتی و کارگری می‌شناسند، نه از آن جهت که گردشگری صنعتی می‌تواند رونق داشته باشد، بلکه از آن جهت که صنعت و اشتغال می‌تواند رونق داشته باشد. یکی از عوامل، آب‌وهوای نامناسب در فصل‌های گرم سال و کمبود امکانات است و اگر امکاناتی باشد خیلی از مردم به دلایل گوناگون هزینه نمی‌کنند. شاید هنوز عادت نداریم برای گردشگری هزینه زیادی انجام دهیم، حتی اگر موجب خوشی و راحتی بیشتر شود. این صنعت علاوه بر ایجاد سلسله فعالیت‌های جدید در کشور و اشتغال‌زایی مستقیم، سایر بخش‌های اقتصادی را هم تحت تأثیر قرار داده و بخش‌هایی مانند حمل‌ونقل، تولید و توزیع مواد غذایی، سوخت و انرژی، صنایع دستی و صنعت ساختمان و... را رونق می‌بخشد. وجود پتانسیل‌های گردشگری در کشورها به معنی جذب درآمدهای ارزی بوده و از این‌رو موردتوجه دولت‌ها قرار گرفته است. در این میان، کشورهایی که تولیدات صنعتی مطلوبی برای صادرات نداشته و از سویی به منابعی مانند نفت جهت کسب درآمدهای ارزی دسترسی نداشته‌اند توجه بیشتری به این صنعت نموده‌اند (مؤمنی و صالحیان، ۱۳۹۰: ۱۶۸). عسلویه با توجه به شرکت‌ها و پروژه‌های صنعتی گوناگون موجود در آن از بسیاری امتیازهای دیگر برخوردار است چراکه دارای ساختار فرهنگی و اجتماعی ویژه‌ی خود است که با محیط کارگری و صنعتی به همراه بازار و ویژگی‌های بندری توانسته در فصل‌های گوناگون سال جمعیت زیادی به‌طرف خود بکشد. صنعت گردشگری، به‌عنوان رویکردی جدید برای توسعه همزیستی انسان و اجتماع، به‌منظور بهره‌وری اقتصادی، امروز در توسعه مناطق، جایگاه چشمگیری یافته است. گردشگری بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین صنعت در دنیا به‌حساب می‌آید. (بهاری میمندی و دیگران، ۱۳۹۷: ۱۴۹) با توجه به این‌که گردشگری یک امر مهم برای شناسایی و درآمد بیشتر یک سرزمین می‌باشد ما در این پژوهش در پی آن هستیم تا ابتدا نقاط قوت و ضعف منطقه صنعتی عسلویه را به دست آوریم، سپس شرایط بیشتر شدن و بالاتر رفتن درآمد منطقه را نشان دهیم. بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به‌عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه زیربنایی می‌دانند، به‌ویژه در سراسر دنیا و کشورهای درحال توسعه، یعنی در آنجا که شکل‌های دیگر توسعه اقتصادی مثل تولید یا استخراج از نظر اقتصادی به‌صرفه نیست یا نقش چندان مهمی در صحنه تجارت و بازرگانی ندارد، به توسعه صنعت گردشگری توجه زیادی می‌شود. (بهاری میمندی و دیگران، ۱۳۹۷: ۱۵۰). در این پژوهش ضمن روش کردن گردشگری صنعتی در پی آن هستیم تا به روش‌های رونق این صنعت در منطقه عسلویه بپردازیم ابتدا به کمبودها و کاستی‌ها بپردازیم با ارائه راه‌حل و راهکار در پی آن به مزیت‌ها و امتیازها بپردازیم و در پی تقویت آن‌ها باشیم یا به‌طور کلی قابل‌ذکر است که هدف اصلی پژوهشی حاضر بررسی نقش مؤلفه‌ها و ابعاد اجتماعی مؤثر بر توسعه گردشگری در شهر صنعتی عسلویه می‌باشد.

مبانی نظری

صنعت گردشگری فرصت‌های جدیدی را برای بسیاری از کشورها، شهرها و مناطق شهری و روستایی و فرصت‌های شغلی متعددی را برای کارآفرینان محلی ایجاد می‌کند (قاسمی و همکاران، ۱۴۰۳). گردشگری امروزه در اشکال مختلف خود بیشتر مناطق به‌ویژه شهرها و روستاهای گردشگر پذیر را تحت تأثیر مستقیم خود قرار داده است. گردشگری و توریسم در زمینه توسعه پایدار از بعد فرهنگی و اجتماعی سبب تعامل فرهنگی با دنیای خارج، بین‌المللی شدن فرهنگ بومی، بهبود نظام‌های آموزشی و بهداشتی و... شده است (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۴۰۰: ۷۴). گردشگری پایدار شهری یک مفهوم کلیدی است که در مهوروموم‌های اخیر در حوزه توسعه شهری رشد قابل توجهی را تجربه کرده است. این مفهوم تأکید بر استفاده بهینه از منابع طبیعی و حفاظت از محیط‌زیست را در کنار توسعه اقتصادی و اجتماعی دارد. توسعه گردشگری پایدار شهری، از یکسو بهبود کیفیت زندگی شهروندان، جذب گردشگران و افزایش درآمد شهری را هدف می‌گیرد و از سوی دیگر، محیط‌زیست را در تداوم و ارتقای پایداری بهره‌برداری گردشگری حفظ می‌کند (کریمی و همکاران، ۱۴۰۳). ارتقاء بخش خدمات و اشتغال‌زایی در بخش گردشگری علاوه بر ایجاد فرصت‌های سرمایه‌گذاری در ابعاد مختلف بخشی از پایداری اجتماعی را به‌عنوان نوعی از گذران اوقات فراغت به همراه دارد. گردشگری با همه تأثیرات مفید خود در حیطه‌های مختلف، از مؤلفه‌ها و شاخص‌های اجتماعی- فرهنگی تأثیرپذیر است. کشور ایران نیز به‌عنوان یکی از کشورهای برتر در زمینه داشتن جاذبه‌های گردشگری با دارا بودن شاخص‌های فرهنگی متنوع و بومی و همچنین وضعیت اجتماعی متفاوت در نقاط مختلف جغرافیایی از وضعیت گردشگری خاصی برخوردار می‌باشد که یکی از این مکان‌های خاص دارای تنوع فرهنگی و اجتماعی ویژه نیز شهر عسلویه می‌باشد که نیاز است بحث توسعه گردشگری در این منطقه با استفاده از رویکردهای نظری مختلف به بحث گذاشته شود، این در حالی است که در ارتباط با بحث رابطه بین مؤلفه‌ها و شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی با بحث توسعه گردشگری نظریه‌های مختلفی ارائه شده است.

همان‌طور که بانو و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند که افزایش پیری جمعیت و شهرنشینی تقاضا برای گردشگری را بالا برده است. هدف توسعه گردشگری ایجاد فراغت می‌باشد. بخش انرژی‌های تجدید پذیر از گزینه‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری است. استخراج منابع طبیعی از گزینه‌های مرتبط با توسعه گردشگری است. رشد اقتصادی و فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌تواند گزینه‌های توسعه گردشگری را ارتقا دهد. این محققین توسعه گردشگری را تحت تأثیر مؤلفه‌های زیر می‌دانند. این مؤلفه‌ها شامل نوآوری‌های صنعتی در گردشگری، رشد اقتصادی، انرژی‌های تجدید پذیر، منابع طبیعی و انرژی‌های تجدید پذیری می‌باشد که به دلیل ارزانی و پایداری تمایل گردشگران به استفاده از مقصد را تقویت می‌کند. همچنین منابع طبیعی بیشتر و فراوان‌تر از گزینه‌های توسعه گردشگری است (میری و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۰).

در مطالعه‌ای دیگر یونیارتی و همکاران در سال (۲۰۲۲) اثبات کردند که اجرای سیاست توسعه مناطق گردشگری به اعتبارات مالی بستگی دارد. هر چه سطح اعتبارات مالی بیشتر باشد توسعه مناطق گردشگری بهتر خواهد بود. دسترسی دشوار و امکانات و زیرساخت‌های از گزینه‌های مهم برای توسعه گردشگری می‌باشد. انتظار بر این است که گردشگری بتواند میزان تمایل به درخواست‌های مقصد سفر را تأمین نماید و این گزینه مهم‌ترین عامل برای جذب گردشگر در یک مقصد می‌باشد. این کار توسعه گردشگری را ارتقا می‌دهد. همچنین می‌تواند امکانات گردشگری را برای یک مقصد خاص بسیج نماید. همچنین ریدرستات و همکاران در سال (۲۰۲۲) نشان دادند که توسعه گردشگری با فقر اجتماعی ارتباط دارد. توسعه گردشگری همچنین با نقش‌های میانجی توسعه انسانی و رشد اقتصادی قابل بررسی است. روابط بین توسعه گردشگری، رشد اقتصادی، توسعه انسانی و فقر از گزینه‌های اصلی به شمار می‌رود. ارتباط سطح توسعه گردشگری با فقر معمولاً یک رابطه مستقیم می‌باشد. به عبارتی افزایش توسعه گردشگری به‌صورت مستقیم بر روی فقر منطقه‌ای اثرگذار است. پیچیدگی‌های بین توسعه گردشگری و فقر نیاز به مطالعه بیشتری دارد. سیاست‌گذاران و مدیران می‌توانند برای بهبود اثر گردشگری بر فقر از متغیرهای میانجی استفاده نمایند (میری و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱). همچنین رج و همکاران در سال (۲۰۲۲) در نظریه خود اثبات کردند که پیامدهای سیاست

گردشگری پایدار به محیط بستگی دارد. رشد اقتصادی، گردشگری بین‌المللی، آموزش، مصرف انرژی تجدید پذیر معمولاً با توسعه گردشگری در ارتباط است. استفاده از انرژی‌های تجدید پذیر و تشکیل سرمایه ناخالص انتشار گازهای گلخانه‌ای سطح توسعه گردشگری را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تشکیل سرمایه در مسیر فعالیت‌های گردشگری پایدار مؤثر نبوده است. شاخص آموزش و مصرف انرژی‌های تجدید پذیر، اهمیت پیشرفت آموزشی در مسیر نفوذ انرژی‌های تجدید پذیر را مشخص می‌کند (پیراحمدی، ۱۴۰۲: ۷). در ادامه نیز گانون و همکاران در سال (۲۰۲۱) در نظریه خود اثبات کردند که توسعه گردشگری می‌تواند تحت تأثیر ادراک ساکنان قرار گیرد. به عبارتی توسعه گردشگری معمولاً با تغییراتی که در متغیر ادراک ساکنان ایجاد می‌شود، دچار تغییر می‌شود. زمانی که سازمان در نظر داشته باشد سطح توسعه گردشگری را تغییر دهد، پیشنهاد می‌شود که ابتدا سطوح مرتبط با متغیر ادراک ساکنان را تغییر دهد. در نهایت اینکه گیلوویک و مک ایتنوش در سال (۲۰۲۰) نشان دادند که دسترسی یکی از ملاحظات در توسعه گردشگری است. نحوه قرارگیری گردشگری از گزینه‌های مهم برای توسعه آن به شمار می‌رود. توسعه گردشگری از سیاست‌های اصلی دولت‌ها می‌باشد. نتایج توسعه گردشگری زمانی ملموس می‌شود که پایداری در اقتصاد گردشگری ایجاد شود. افزایش مشارکت افراد به‌عنوان مصرف‌کنندگان مقصد گردشگری بر توسعه گردشگری اثرگذار است. مشارکت افراد در تصمیم‌گیری؛ تغییر در مکان‌ها و مردم گردشگری نیز از گزینه‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری است. موانع اجتماعی در کنار مصرف‌کنندگان گردشگری می‌تواند از گزاره‌های توسعه گردشگری باشد (رضائی و شهریزاد، ۱۴۰۲: ۸).

باتوجه به مباحث بالا قابل‌ذکر است که امروزه توسعه گردشگری در کشورهای مختلف چه از لحاظ اقتصادی و چه از جنبه‌های فرهنگی _ اجتماعی و سیاسی موردتوجه همگان بوده است و در کشور ما نیز از مدت‌ها پیش، این مهم موردتوجه قرار گرفته است. از این‌رو گردشگری از نظر فرهنگی و اجتماعی دارای اهمیت است و در کوتاه‌مدت موجب اتحاد و پیوند بیشتر اقوام، مذاهب و فرهنگ‌های مختلف شده است، به همین دلیل باگذشت زمان بر اهمیت ابعاد فرهنگی و اجتماعی این صنعت افزوده می‌شود. چراکه گردشگری موجب افزایش آگاهی جوامع از شیوه‌های زندگی یکدیگر و در نتیجه نزدیکی فرهنگ‌های ملل مختلف شده است و سبب می‌شود تا گردشگری اجتماعی و فرهنگی به‌عنوان نزدیک‌ترین گونه به عنصر فرهنگ، رشدی سریع‌تر از میزان رشد گردشگری را در دنیا کسب کند. برخی از سودمندترین اثرات گردشگری بر جامعه میزبان، ایجاد اشتغال، تجدید حیات نواحی فقیر، بهبود زندگی اجتماعی و فرهنگی جامعه محلی و... است، از آنجایی که توسعه پایدار در هر مقصد گردشگری از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی _ فرهنگی و زیست‌محیطی ارزیابی می‌شود، در چند سال گذشته تنها علایق زیست‌محیطی بیشترین توجه را به خود جلب کرده بود، اما امروزه بُعد اجتماعی _ فرهنگی با توجه به نقش مهم فرهنگ و عرصه اجتماعی به‌ویژه ابعاد فرهنگی شامل گویش‌های محلی، آداب و رسوم، معماری محلی، تنوع قومی، مراسم‌های شادی و مذهبی و... و همچنین ابعاد اجتماعی (کیفیت زندگی، ایجاد اشتغال و کارآفرینی و ...) در این بخش، از ارزشی همسان با دیگر جنبه‌ها برخوردار شده است و مدیریت و توسعه گردشگری در صورتی می‌تواند موفقیت‌آمیز عمل کند که ارتباط بین این سه بُعد را به‌خوبی شناسایی کند.

تحقیقات مک بس و همکاران (۲۰۰۴) نیز نشان می‌دهد دیدگاه‌های سنتی توسعه منطقه گردشگری بر عوامل اقتصادی و نوآوری بالقوه در فرآیندهای بالقوه و فرآیندهای فنی و بهره‌برداری منابع متمرکز شده است؛ اما عامل مؤثر دیگری که می‌تواند کلیه عوامل فوق را تحت تأثیر قرار دهد ابعاد فرهنگی و اجتماعی منطقه است که می‌تواند نقش اساسی در جذب گردشگر داشته باشد. میشل میکو (۲۰۰۶) با ارجاع به پژوهش‌های لینز درباره گردشگری پایدار در هاوایی، درک بهتری از این مفهوم ارائه می‌کند: گردشگری پایدار برای منع گردشگری طراحی نشده است بلکه برای مدیریت علایق سه گروه ذینفع شامل ساکنین، جوامع میزبان، گردشگران و دست‌اندرکاران صنعت گردشگری و به دنبال ایجاد تعادل بین توسعه و محافظت و به‌طور کلی به دنبال یافتن بهترین شکل از توسعه گردشگری برای یک ناحیه با توجه به فرهنگ و محیط‌زیست آن است (میلر و توینینگ، ۲۰۰۵: ۲۸).

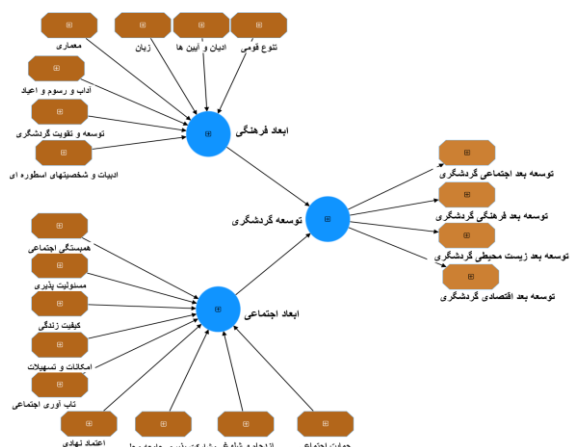
براساس موارد گفته‌شده و نظر ال. اجل تعریف، توضیح و برآورد گردشگری پایدار می‌تواند دشوار باشد زیرا به خاطر آینده باید نیازهای پویای امروز گردشگری را با دلواپسی‌های فردا مرتبط کرد. مقاله تونی گریفینو نیکولت بولز با عنوان راه‌های قابل‌تصور برای دستیابی به گردشگری پایدار، پنج عنصر کلیدی شامل حفاظت و نگهداری از اصل منابع کنونی برای نسل‌های آینده؛ برقرار

نگه داشتن زاینده گی اصل منابع؛ برقرار نگه داشتن تنوع زیستی و اقلیمی و اجتناب از تغییرات غیرقابل بازگشت؛ تضمین عدالت و تساوی بین نسل ها و برقرار نگه داشتن و حمایت از میراث فرهنگی و تاریخی محیط، منطقه یا کشور را برای پایداری گردشگری مطرح می کند (ال. اجل، ۲۰۱۹: ۳۵). حال با توجه به ابعاد رویکرد پایداری، اجتماعی _ فرهنگی طبق نظر سواربروک و مشاهدات محقق، بُعد اجتماعی _ فرهنگی گردشگری نسبت به دو بُعد دیگر در گردشگری پایداری، توجه بسیار کمتری جلب کرده است. احتمالاً به دلیل اینکه اثرات اجتماعی _ فرهنگی گردشگری بسیار کند و آرام در طول یک دوره زمانی به صورت ناملموس اتفاق می افتد اغلب به صورت نامشهود و غیرقابل لمس هستند؛ درحالی که این اثرات گردشگری غالباً ماندگارترند و فرصت تغییر آنها کمتر رخ می دهد. زمانی که به ابعاد اجتماعی _ فرهنگی گردشگری پایداری توجه شود، اغلب تمرکزها بر جامعه میزبان است و غالباً احساس خاصی برای حفظ جامعه میزبان از اثرات منفی و تهاجمی گردشگری وجود دارد. بنا به همین ضرورت در پژوهش حاضر، سعی بر آن است تا به بررسی ابعاد اجتماعی و در پی آن فرهنگی مؤثر در توسعه گردشگری پرداخته شود و نگارنده سعی کرده است که جهت تحقیق حاضر از ترکیبی از نظریات مطرح شده فوق را در کنار نظریه توسعه پایداری در گردشگری بکار گیرد. در سطوح مختلف بین المللی، ملی، محلی و صنعت، اسناد سیاست گذاری، ضوابط و جهت دهنی های برنامه ریزی، نمونه های موردی، کدهای اخلاقی برای گردشگران، بیانیه های عملکرد خوب و دیگر نشریات همه و همه در سطح وسیعی با تأکید بر موضوعات توسعه گردشگری پایداری در حوزه گردشگری داشتند و همچنین شورای جهانی گردشگری و مسافرت (۲۰۱۰) توسعه پایداری را احترامی تضمین شده به محیط های زیست، فرهنگ ها و اجتماعات محلی برابر دانسته است و بالا برده.

منافع وابسته به گردشگری هم در سطح محلی و هم در سطح جهانی نیازمند توجه به ابعاد اقتصادی، زیست محیطی و فرهنگی - اجتماعی است که در پژوهش حاضر سعی بر تشریح ابعاد اجتماعی مؤثر بر توسعه گردشگری در منطقه عسلویه را داریم. براساس مطالعات شارپلی و تلفر (۱۳۹۱) و اقبالی و همکاران (۱۴۰۰) ابعاد اجتماعی مؤثر بر توسعه گردشگری شامل کیفیت زندگی، امکانات و تسهیلات، مشارکت پذیری جامعه محلی، ازدحام و شلوغی، مسئولیت پذیری، همبستگی اجتماعی، تاب آوری اجتماعی، حمایت اجتماعی و اعتماد نهادی می باشند.

مدل مفهومی تحقیق

باتوجه به مغیرهای تعریف شده در قالب متغیر مستقل (ابعاد فرهنگی و اجتماعی) و متغیر وابسته (توسعه گردشگری) مدل مفهومی تحقیق به شرح زیر است

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

پیشینه تحقیق

داخلی

- یآوری گهر و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان " مدل کسب و کار گردشگری الکترونیک " یافته‌ها حاکی از آن است که حضور در شبکه‌های اجتماعی بر عناصر مشتریان بیشتر از عناصر مربوط به تأمین‌کنندگان اثر می‌گذارد. به سخن دیگر، عناصر مربوط به ارتباط با مشتریان، ساختار هزینه، ارزش پیشنهادی و کانال‌های توزیع بیشتر از عناصر مربوط به جریان‌های درآمدی، منابع کلیدی، فعالیت‌های کلیدی و مشارکت‌های کلید تأثیر می‌پذیرد.

-اسدی کرم (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان " تدوین برنامه راهبردی توسعه گردشگری در مناطق نمونه گردشگری روستایی (مطالعه موردی: روستای نمونه گردشگری میمند در شهرستان شهراباک) گردشگری روستایی می‌تواند به‌مانند یکی از گزینه‌های مناسب برای درآمدزایی و ایجاد شغل و تحولات و دگرگونی‌های مثبت روستاها در نظر گرفته شود. این پژوهش در پی شناخت توانمندی‌های روستای نمونه گردشگری میمند و تدوین برنامه استراتژیک گردشگری با استفاده از مجموعه عوامل درونی (قوت، ضعف) و مجموعه عوامل بیرونی (فرصت، تهدید) می‌باشد. روش تحقیق در پژوهش توصیفی-تحلیلی می‌باشد.

-میرزایی قلعه و منشی‌زاده (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان " تعیین ظرفیت گردشگری کارآفرینی در جزیره قشم به‌منظور توسعه پایدار گردشگری " با توجه به ژئوپارک قشم که بحث حفاظ از آن بسیار مهم است. باید ظرفیت برد گردشگری در پذیرش گردشگران را مورد توجه قرار داد و سعی کرد تا گردشگری بر طبق ظرفیت کاربری خودشان پذیرای گردشگر بوده و با توجه به نتایج گردشگری متمرکز و گسترده، فعالیت گردشگری نیز بر طبق گسترده یا متمرکز بودن مورد استفاده و بازدید قرار بگیرد.

خارجی

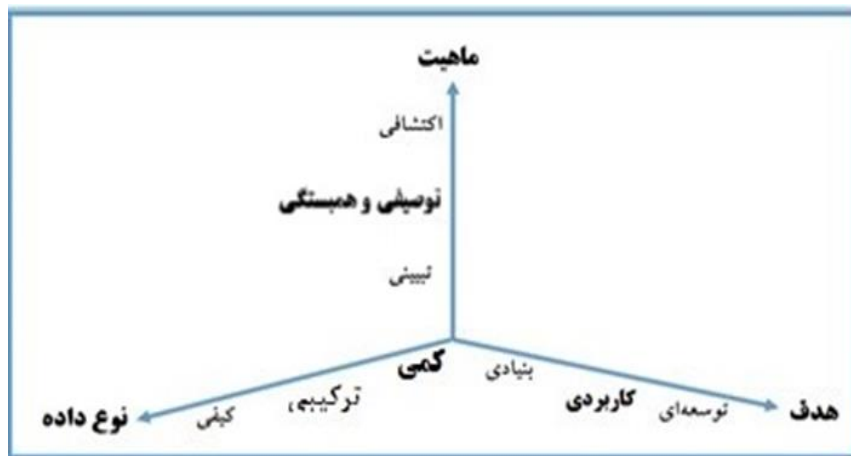
-اسملش و کومار (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی ارزیابی پیشرفت پایداری گردشگری: توسعه و اعتبارسنجی شاخص‌های پایداری پرداختند. نتایج نشان داد توصیه می‌شود که مشارکت گسترده سهامداران کلیدی برای توسعه شاخص‌های خوبی که به تصمیم‌گیری آگاهانه در صنعت گردشگری کمک می‌کند، بسیار مهم است.

-ژوانگ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی تأثیرات فرهنگی اجتماعی گردشگری بر ساکنان سایت‌های میراث فرهنگی جهانی در چین پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که توسعه گردشگری کاتالیزور اصلی برای تغییر در ارزش‌های اخلاقی ساکنان محلی است.

-کاوالیاسکه و کوکیت (۲۰۱۴) در پژوهش: توسعه گردشگری در منطقه نرینگا. به این نتیجه رسیده‌اند: صنعت گردشگری یکی از مهم‌ترین بخش‌های خدمات است با این حال، گسترش صنعت گردشگری نیز ممکن است سبب آسیب رساندن به محیط‌زیست شود؛ بنابراین، توسعه گردشگری پایدار در چنین مناطق حساس زیست-محیطی مانند منطقه نرینگا در لیتوانی که توسط یونسکو هم حفاظت می‌شود، بسیار مهم است. تحقیق کیفی کارشناسان گردشگری در منطقه نرینگا برای تعیین کارشناسان گردشگری در منطقه نرینگا برای تعیین وضعیت خطی و اسکان توسعه گردشگری پایدار در منطقه نرینگا انجام می‌شود.

روش تحقیق

این تحقیق توصیفی و از نوع پیمایشی و همبستگی است به دلیل اینکه محقق تلاش دارد تا آنچه هست را به دور از هر گونه استنتاج ذهنی گزارش دهد. (حافظ نیا، ۱۳۹۵). با توجه به شکل ۲، تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش علی پس رویدادی است. از نظر آماری روش همبستگی است که به شناخت رابطه در صورت وجود بین متغیرها می‌پردازد.

شکل ۲. روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نوع کاربردی است. هدف تحقیق حاضر نیز بررسی شاخص‌های فرهنگی موثر بر توسعه گردشگری و ایجاد بستر شناختی و معلوماتی در شهرهای صنعتی نظیر شهر عسلویه است. در این تحقیق جامعه آماری (کل) کارشناسان حوزه گردشگری شهر عسلویه، هتل داران، گردشگران شهر عسلویه، بازاریان و ... می‌باشد. حوزه گردشگری شهر عسلویه است که پس از انجام مطالعه‌ی مقدماتی روی بخش کوچکی از جامعه آماری و تعیین انحراف معیار، حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران در سطح خطای ۰/۰۵ درصد و دقت ۰/۵ برابر با حجم نمونه برآورد می‌شود. دامنه سنی جامعه آماری ۱۸ سال تا ۶۰ سال می‌باشد و طبق برآورد میان‌دوره‌ای تعداد آنها با احتساب ۵۷۴۲ نفر بود که در نیمه دوم سال ۱۴۰۲ در شهر عسلویه حضور داشتند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شده است. نمونه برابر با ۳۶۰ نفر به دست آمد و این تعداد پرسشنامه به‌عنوان مینا قابل قبول است.

$$n \geq \frac{5742 \left(\frac{1}{96}\right)^2 \times \frac{0}{5} * \frac{0}{5}}{\left(\frac{0}{96}\right)^2 (5742 - 1) + \left(\frac{1}{96}\right)^2 * \frac{0}{5} * \frac{0}{5}} = 360.13$$

شکل ۳. فرمول و روش نمونه‌گیری

هر یک از متغیرهای مدل مفهومی تحقیق، متغیرهای پنهان، سازه‌ای یا کنون می‌باشند مستقیماً قابل اندازه‌گیری نیستند، باید از پرسشنامه بهره گرفت. پرسشنامه عبارت است از بهرستی مدون از سؤالات برای جمع‌آوری اطلاعات از پاسخ‌دهندگان. کاربرد پرسشنامه در اندازه‌گیری و ارزیابی رفتارهای گذشته، طرز فکرها و برداشت‌ها و ویژگی‌های پاسخ‌دهنده است (قره‌باغی، ۱۳۹۰: ۷). پایایی پرسشنامه در پژوهش بنتا و همکاران (۲۰۱۲) بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ مورد تأیید قرار گرفت. برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و میدانی، فیش، جدول و نمودار استفاده شده است. در تحلیل آمار توصیفی، عمل تعمیم به افراد گروه خاصی که مورد مشاهده قرار گرفته‌اند محدود می‌شود. در تجزیه و تحلیل توصیفی، پژوهشگر داده‌های جمع‌آوری شده را با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی خلاصه و طبقه‌بندی می‌کند. در تحلیل استنباطی همواره محقق با جریان نمونه‌گیری و انتخاب گروه کوچکی موسوم به نمونه از گروه بزرگ‌تری موسوم به جامعه آماری یا جمعیت اصلی سروکار دارد. (احمدی، ۱۳۹۷)

فرایند اجرای تحقیق

پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، نتایج استخراج و با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS 26 جداول و نمودارهای آماری تهیه شده است و سپس توصیف و تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از مدل معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS 4 انجام گرفته و میزان ارتباط بین عوامل مذکور از طریق کشف روابط علی بین متغیرهای مکنون یا پنهان با متغیرهای مشاهده شده یا پرسش‌های پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفته است. مدل یابی معادله ساختاری یک رویکرد آماری جامع برای آزمون فرضیه‌هایی درباره روابط بین متغیرهای مشاهده شده و مکنون است که گاه تحلیل ساختاری کوواریانس، مدل یابی علی و گاه نیز PLS نامیده شده است؛ اما اصطلاح غالب در این روزها، مدل یابی معادله ساختاری یا به گونه خلاصه SEM است (جودی بیگدیلو و سیم خواه ۱۳۹۸: ۱۱).

روش و ابزار تجزیه و تحلیل

تجزیه و تحلیل داده‌ها فرایند چندمرحله‌ای است که طی آن داده‌هایی که به طرق مختلف جمع‌آوری شده‌اند، خلاصه، دسته‌بندی و در نهایت پردازش می‌شوند تا زمینه برقراری انواع تحلیل و ارتباط بین داده‌ها به منظور آزمون فرضیه‌ها فراهم آید. در این فرایند داده‌ها هم از لحاظ مفهومی و هم از جنبه تجربی پالایش می‌شوند و تکنیک‌های گوناگون آماری نقش بسزایی در استنتاج و تعمیم به عهده دارند (جودی بیگدیلو و سیم خواه ۱۳۹۸: ۵).

محدوده مورد مطالعه

شهرستان عسلویه از شمال با شهرستان مهر استان فارس، از شرق با شهرستان پارس‌پار استان هرمزگان، از غرب با شهرستان کنگان و از جنوب با خلیج فارس همسایه است. عسلویه یک شهر بندری و مرکز شهرستان عسلویه از توابع استان بوشهر در جنوب ایران و در کرانه خلیج فارس است. این بندر تا مرکز استان (بندر بوشهر) ۲۹۰ کیلومتر فاصله دارد. منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس در گستره جغرافیایی شهرستان عسلویه قرار دارد و حدود ۱۰۵ کیلومتر از میدان‌گازی پارس جنوبی که در میان خلیج فارس واقع شده (دنباله حوزه گنبد شمالی قطر) فاصله دارد. محدوده منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس براساس مصوبه هیئت‌وزیران و شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی به این شرح تعیین گردیده است: از غرب به روستای شیرینو، از جنوب به خلیج فارس، از شمال به دامنه ادامه سلسله جبال زاگرس و بخش اسیر شهرستان مهر و از شرق به روستای چاه مبارک. این محدوده طبق مصوبه هیئت‌وزیران ۱۰۰۰۰ هکتار بوده که براساس استانداردها تفکیک می‌گردد. این منطقه در شرق استان بوشهر در حاشیه خلیج فارس در ۳۰۰ کیلومتری شرق بندر بوشهر و در ۴۲۰ کیلومتری غرب بندر لنگه و در ۵۷۰ کیلومتری غرب بندرعباس واقع است و حدود ۱۰۰ کیلومتر با حوزه گاز پارس جنوبی که در میان خلیج فارس واقع شده (دنباله حوزه گنبد شمالی قطر) فاصله دارد.

وجه تسمیه

رضا طاهری در کتاب از مروارید تا نفت (شرح مفصل تاریخ عسلویه و شهرستان کنگان) می‌نویسد نام «عسلویه» مرکب است از: عسل + او (= آب) + ه (پسوند) و روی هم رفته به معنای «آب عسل» است. عسلویه در زمان‌های کهن از توابع سیراف کهن محسوب می‌شده است.

مردم

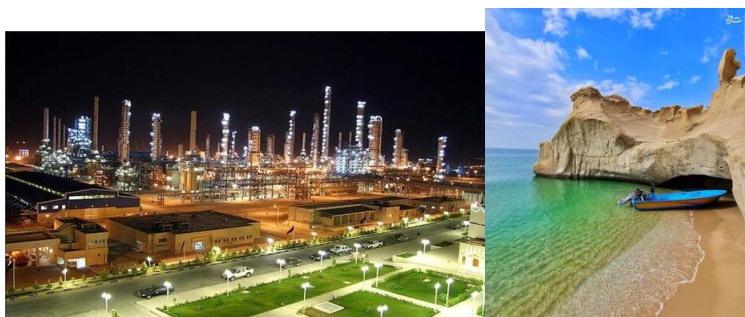
طبق سرشماری رسمی سال ۱۳۹۵ جمعیت شهر عسلویه ۱۳٬۴۷۶ نفر بود. مذهب مردمان این شهر شیعه و سنی می‌باشد. زبان بومیان عربی می‌باشد. یکی از آثار دیدنی شهرستان عسلویه، آسیاب آبی و قدیمی است که در فهرست آثار ملی نیز ثبت شده است. موزه مردم‌شناسی و سواحل تفریحی و نخلستان‌های زیبا از دیگر دیدنی‌های عسلویه هستند.

شکل ۵. نقشه استان بوشهر و عسلویه

شکل ۶. ساحل دیدنی عسلویه

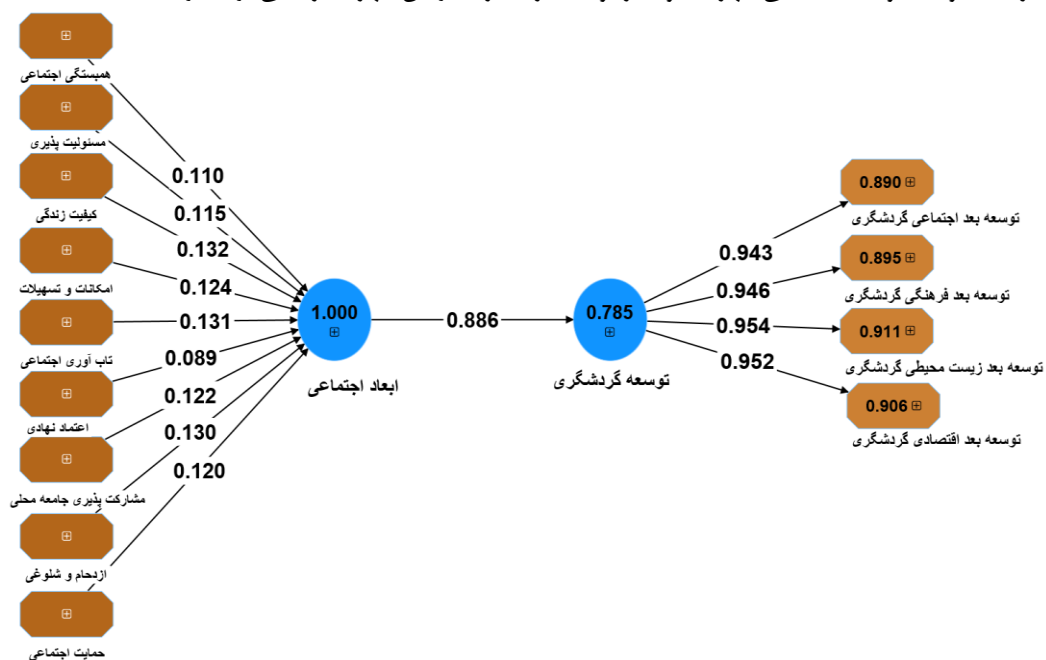

شکل ۷. ساحل زیبا و بکر عسلویه

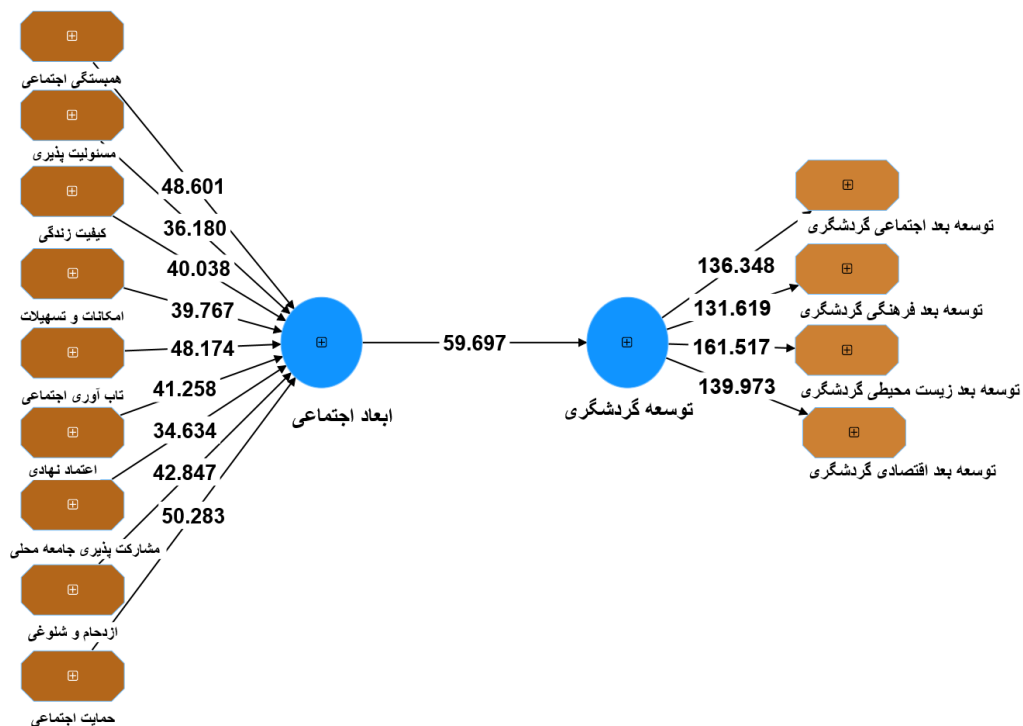
[.\(https://fa.wikipedia.org/wiki\)](https://fa.wikipedia.org/wiki)

یافته‌ها

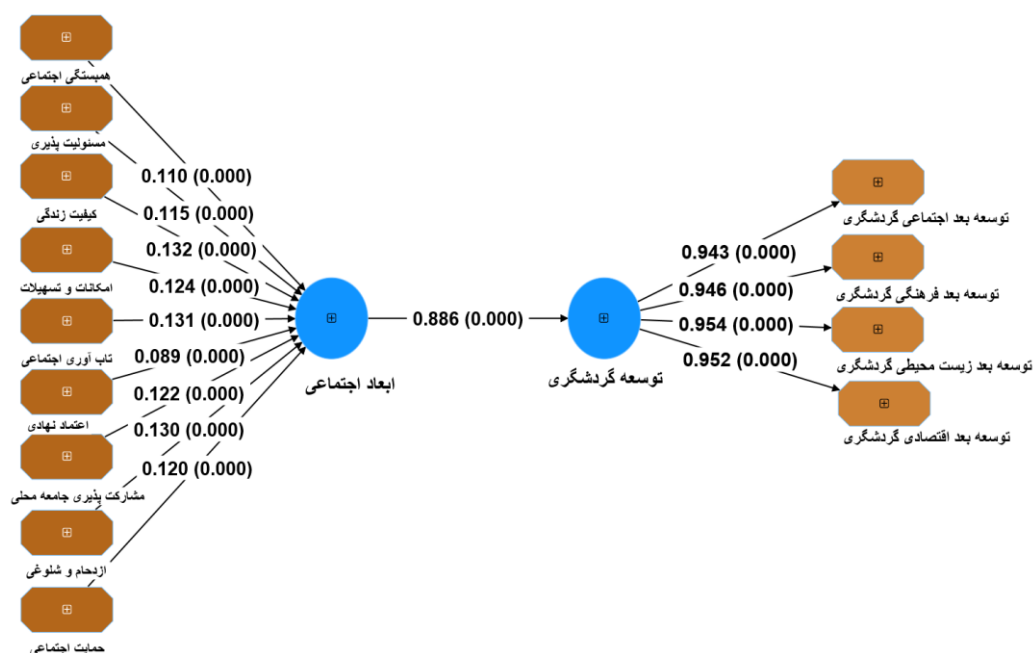
فرضیه: مؤلفه‌ها و ابعاد اجتماعی شهر عسلویه بر توسعه گردشگری در این شهر تأثیر معنی‌داری دارد.

شکل ۹. مدل تأثیر ابعاد اجتماعی بر توسعه گردشگری مدل فرعی در حالت ضرایب مسیر استاندارد شده

شکل ۱۰. مدل تأثیر ابعاد اجتماعی بر توسعه گردشگری مدل فرعی در حالت معناداری تی

شکل ۱۱. مدل تأثیر ابعاد اجتماعی بر توسعه گردشگری در حالت سطح معنی داری

جدول ۱: نتایج مربوط به اثرگذاری ابعاد اجتماعی بر متغیر توسعه گردشگری عسلویه

مسیر	ضریب مسیر (B)	آماره تی	سطح معنی داری	نتیجه
ابعاد اجتماعی --> توسعه گردشگری	۰,۸۸۶	۵۹,۶۹۷	۰,۰۰۰	تأیید شد
همبستگی اجتماعی --> توسعه گردشگری	۰,۱۱۰	۴۸,۶۸۱	۰,۰۰۰	تأیید شد
مسئولیت پذیری --> توسعه گردشگری	۰,۱۱۵	۳۶,۱۸۰	۰,۰۰۰	تأیید شد
کیفیت زندگی --> توسعه گردشگری	۰,۱۳۲	۴۰,۰۳۸	۰,۰۰۰	تأیید شد
امکانات و تسهیلات --> توسعه گردشگری	۰,۱۲۴	۳۹,۷۶۷	۰,۰۰۰	تأیید شد
تاب آوری اجتماعی --> توسعه گردشگری	۰,۱۳۱	۴۸,۱۷۴	۰,۰۰۰	تأیید شد
اعتماد نهادی --> توسعه گردشگری	۰,۱۲۲	۳۴,۶۳۴	۰,۰۰۰	تأیید شد
مشارکت پذیری جامعه محلی --> توسعه گردشگری	۰,۰۸۹	۴۱,۲۵۸	۰,۰۰۰	تأیید شد
ازدحام و شلوغی --> توسعه گردشگری	۰,۱۲۰	۵۰,۲۸۳	۰,۰۰۰	تأیید شد
حمایت اجتماعی --> توسعه گردشگری	۰,۱۳۰	۴۲,۸۴۷	۰,۰۰۰	تأیید شد

همان طور که در جدول فوق نمایان است، مقدار آماره تی و ضریب مسیر مربوطه به ترتیب برابر ۵۹,۶۹۷ و ۰,۸۸۶ برآورد شده است. لذا باتوجه به اینکه مقدار عدد معناداری (t-Value) بیشتر از ۱,۹۶ و سطح معنی داری (۰,۰۰۰) کمتر از ۰,۰۵ به دست آمده، می توان نتیجه گرفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰,۰۵ معنادار است و بنابراین باتوجه به داده های گردآوری شده می توان فرضیه فوق تحقیق با احتمال ۹۵ درصد را تأیید کرد و در ارتباط با مؤلفه های بررسی شده در قالب ابعاد اجتماعی مؤثر در توسعه گردشگری نیز تمامی مؤلفه های دارای سطح تأثیر معنی داری بوده است.

نتایج مربوط به مؤلفه‌ها و ابعاد و شاخص‌های اجتماعی توسعه گردشگری

- مؤلفه‌ها و ابعاد اجتماعی مؤثر بر توسعه گردشگری شهر عسلویه شامل نوع تعاملات مردم، جامعه شهری، مسئولیت‌پذیری، سلامت اجتماعی و ... می‌باشد.
- مؤلفه‌ها و ابعاد اجتماعی شهر عسلویه بر توسعه گردشگری در این شهر تأثیر معنی‌داری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

تأیید فرضیه: مؤلفه‌ها و ابعاد اجتماعی شهر عسلویه بر توسعه گردشگری در این شهر تأثیر معنی‌داری دارد.

نتایج آزمون فرضیه فوق نشان داد که مقدار آماره تی و ضریب مسیر مربوطه به ترتیب برابر ۵۹,۶۹۷ و ۰,۸۸۶ برآورد شده است. لذا باتوجه به اینکه مقدار عدد معناداری (t-Value) بیشتر از ۱,۹۶ و سطح معنی‌داری (۰,۰۰۰) کمتر از ۰,۰۵ به دست آمده، می‌توان نتیجه گرفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰,۰۵ معنادار است و بنابراین باتوجه به داده‌های گردآوری شده می‌توان فرضیه فوق تحقیق با احتمال ۹۵ درصد را تأیید کرد و در ارتباط با مؤلفه‌های بررسی شده در قالب ابعاد اجتماعی مؤثر در توسعه گردشگری نیز تمامی مؤلفه‌های دارای سطح تأثیر معنی‌داری بوده است.

مقوله‌های اجتماعی باتوجه به پتانسیل جمعی و فرهنگی خود همواره در رشد و یا عقب‌ماندگی پدیده‌ها اقتصادی اثرگذار هستند. عوامل اجتماعی مؤثر بر توسعه گردشگری را می‌توان در دو قالب شاخص‌های روبنایی و شاخص‌های زیربنایی تقسیم‌بندی نمود. هریک از این عوامل به صورت مستقیم و یا با واسطه بر روند و توسعه گردشگری می‌تواند اثرگذار باشد. تقویت مشارکت‌های مردمی و تقویت مؤلفه‌های اجتماعی و توانمندسازی بومیان واگذاری مدیریت گردشگری به آنها می‌تواند ضعف‌های مذکور در ساختار کلان را حل و سبب توسعه گردشگری گردد. به همین ترتیب یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های اثرگذار در فرآیند توسعه‌یافتگی و پیشرفت کشورها، امر گردشگری است که به طور کامل متأثر از شرایط اجتماعی و فرهنگی جوامع است. طبق یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان به این نتیجه رسید که تقویت مؤلفه‌های اجتماعی از جمله تقویت میزان تعاملات جامعه میزبان با گردشگران، تقویت سرمایه اجتماعی برون گروهی شهروندان و میزان مشارکت آنها در شهرهای توریست پذیر از جمله عسلویه و مهم‌تر از همه حمایت از گردشگران از اصلی‌ترین مؤلفه‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری است. به طور کلی امروزه کشورهای توسعه‌نیافته و یا درحال توسعه همچون ایران در تمامی حوزه‌های مرتبط با توسعه از جمله گردشگری باید در برنامه‌ریزی‌های خود علاوه بر توجه به مؤلفه‌های زیرساختی و عینی، همواره باید شاخص‌ها اجتماعی را به عنوان اصلی‌ترین مؤلفه پیشرفت، در برنامه‌ریزی‌های خود عملیاتی نمایند.

توسعه گردشگری در یک منطقه، عامل مؤثری برای مقابله با فقر محسوب می‌شود و موجب افزایش درآمد قشرهای مختلف، کاهش بیکاری، رونق اقتصادی و در نتیجه بهبود کیفیت زندگی مردم و افزایش رفاه اجتماعی می‌شود.

محدودیت‌های تحقیق

- عدم تعمیم نتایج به سایر مناطق و استان‌ها.
- بی‌توجهی برخی افراد مورد مطالعه به تکمیل دقیق پرسشنامه
- مشکل در زمینه جلب همکاری برخی ارگان‌ها جهت توزیع
- مشکل دسترسی به برخی افراد جهت توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها
- کمبود تحقیقات مشابه در زمینه موضوع تحقیق در ایران و خارج از کشور
- مشکل دسترسی به افراد مورد مطالعه در این منطقه مطالعاتی.
- بی‌علاقه بودن برخی از افراد جهت همکاری در جهت تکمیل پرسشنامه

پیشنهادهای

- به نظر می‌رسد در مقصدهای گردشگری به‌ویژه در مناطق کوچک مانند شهر عسلویه تحلیل به‌موقع وضعیت گردشگری از نظر اینکه گردشگری در آن منطقه در کدام مرحله از چرخه حیات خود به سر می‌برد ضروری است تا برنامه‌ریزی با توجه به آن به‌درستی صورت گیرد.
- فرهنگ‌سازی در جوامع میزبان در جهت معرفی قابلیت‌های گردشگری برای ایجاد رفاه در جوامع انسانی می‌تواند نقش مهمی در تعامل مثبت بین جوامع میزبان و میهمان ایفا نماید.
- دستگاه‌های متولی گردشگری و به‌ویژه دفاتر خدمات مسافرتی و تورگردان ها باید ملزم شوند تا به مسافران خودآگاهی‌های لازم پیرامون ویژگی‌های فرهنگی مقصد ارائه نمایند تا گردشگران از قبل با آمادگی وارد تعامل با جوامع میزبان شوند.
- تدوین، چاپ و نشر دفترچه‌ها، کتابچه‌ها و بروشورها و لوح‌های فشرده می‌تواند به‌عنوان یک ابزار مناسب تبلیغاتی برای مقصدهای گردشگری مطرح باشد.
- جلب مشارکت مردم جامعه میزبان به فعالیت در زمینه گردشگری می‌تواند فرآیند توسعه را با سرعت و سهولت بیشتری همراه سازد.
- زیرساخت‌ها و خدمات اساسی گردشگری بر گردشگری پایدار با تأکید بر جذب توریسم تجاری در شهر عسلویه تأثیر معنی‌داری دارد پس پیشنهاد می‌شود که معماری، فضا، طراحی‌ها و امان‌های شهر عسلویه کامل هنری باشد.
- یک برنامه استراتژیک و مدیریت خوب وجود داشته باشد تا هر مقصد گردشگری بتواند از زیرساخت‌های گفته‌شده نگهداری مؤثری داشته باشد، به‌گونه‌ای که گردشگر هر دو احساس رضایت و راحتی کند.
- بررسی تأثیر مؤلفه‌های آمیخته بازاریابی مؤثر در توسعه جغرافیای گردشگری
- ارزیابی قابلیت‌های گردشگری با تأکید بر توسعه پایدار با استفاده از مدل‌های استراتژیک گردشگری
- ارزیابی فرصت‌ها و چالش‌های گردشگری توریستی با استفاده از شاخص‌های جغرافیایی.
- تأملی بر راهبردهای بازاریابی پسا کرونا در صنعت گردشگری و هتل‌داری
- نقش نوآوری و رضایتمندی بر بهزیستی ذهنی و قصد رفتاری در گردشگری واقعیت

حامی مالی

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

تضاد منافع

هیچ‌گونه تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله وجود ندارد.

تقدیر و تشکر

از خداوند بزرگ و مهربان و همه‌کسانی که در تهیه، ویرایش، پذیرش، چاپ و نشر این مقاله همکاری نموده‌اند تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- اکبری، مجید، طالشی انبوهی، مرضیه و طالشی انبوهی، محمد. (۱۴۰۳). گردشگری رویداد محور: محرکی مؤثر بر جذب گردشگران به جشنواره‌های محلی مورد مطالعه: جشنواره انارچینی روستای انبوه شهرستان رودبار. نشریه ساماندهی اقتصاد فضا. ۲(۴) ۱-۲۰. تابستان. <https://sanad.iau.ir/journal/jose>
- آل اجل دیوید، (۱۳۹۸)، مدیریت گردشگری پایدار؛ میراثی برای آینده. مترجمان: حمیدرضا جعفری، علیرضا موسائی و حسن هویدی. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی
- اسدی کرم، رخساره. (۱۳۹۸). تدوین برنامه راهبردی توسعه گردشگری در مناطق نمونه گردشگری روستایی (مطالعه موردی: روستای نمونه گردشگری میمند در شهرستان بابک). فصلنامه راهبردی توسعه روستایی جلد ۶ شماره ۳، پاییز
- اکبرپور، محمد و اربابی، محمد، (۱۳۹۴)، واکاوی موانع گردشگری در روستاهای هدف گردشگری استان خراسان شمالی، فصلنامه میراث و گردشگری، ۱(۱): ۶۳-۹۶
- احمدی، مسعود، (۱۳۹۷)، روش تحقیق (روش‌شناسی کمی و کیفی با رویکرد پایان‌نامه و مقاله‌نویسی)، تهران، انتشارات پژوهش‌های فرهنگی، چاپ سوم
- اقبال مقدم، رویا، سعیده زر آبادی، زهرا سادات و ذبیحی، حسین، (۱۴۰۳)، گردشگری خلاق در بافت‌های تاریخی با رویکرد کسب‌وکارهای نوپا (موردپژوهشی: شهر رشت)، فصلنامه علمی _ پژوهشی گردشگری و توسعه، سال سیزدهم شماره سوم، پاییز. ۳۵-۱۹
- آزاده فر، محمدرضا، (۱۳۹۷)، طراحی بسته‌های گردشگری موسیقی. هنرهای نمایشی و موسیقی (هنرهای زیبا)، ۲۳(۱)، ۷۷-۸۶.
- بهاری میمندهی، سید امیرعباس، دریاباری، سید جمال‌الدین، بخشنده نصرت، عباس و نجفی، عباس، (۱۳۹۷)، نقش گردشگری در توسعه پایدار رامسر، فصلنامه علمی - پژوهشی، نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۲(۱۰): ۱۵۷-۱۴۷
- پاپلی یزدی، حسن و سقای، محمد، (۱۴۰۰)، گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، انتشارات سمت، تهران.
- پیراحمدی، مهسا، (۱۴۰۲)، توسعه‌ی گردشگری هدفمند در حفظ معماری زیست‌مبنا بافت‌های تاریخی و رشد آرمان‌شهر نمونه موردی (محله‌ی سنگلج تهران)، دومین کنفرانس بین‌المللی معماری-شهر: "از معماری زیست‌مبنا تا آرمان‌شهر"، قزوین، ۲(۳): ۳-۴۷.
- جودی بیگدیلو، شجاعت و سیم خواه مسعود، (۱۳۹۸)، روش تحقیق و کاربرد نرم‌افزارهای LISREL, SPSS و Smart PLS در تحقیق‌های علمی، تهران، انتشارات سنجش و دانش، چاپ اول
- خاکی، غلامرضا، (۱۳۹۰)، روش تحقیق با رویکردی به پایان‌نامه نویسی، تهران، انتشارات بازتاب و فوژان، چاپ نهم
- رضائی، رسول و شهریزاد، زهرا، (۱۴۰۲)، نقش راهبردهای فرهنگ‌سازی در توسعه گردشگری پایدار با تأکید بر ارزش‌های بومی-محلی، اولین کنفرانس ملی بدون نفت، چگونه؟، تهران
- رضایی، عارف، محسن، امینی، مرضیه و داوری، سیده الهام. (۱۴۰۳). سنجش سناریوهای گردشگری شهر قم در افق ۱۴۱۰. نشریه علمی ساماندهی اقتصاد فضا، ۲(۵) ۳۴-۵۳. پاییز. <https://sanad.iau.ir/journal/jose>
- زمانیان، روزبه، فتحی، حمید، نهیبی، سارا، (۱۳۸۹)، بررسی اثرات ژئوپلیتیکی توسعه گردشگری منطقه‌ای با بهره‌گیری از رهیافت برنامه‌ریزی راهبردی نمونه موردی: منطقه گردشگری چادگان که سوار طرار، فصلنامه بین‌المللی ژئوپلیتیک، ۶(۱۸): ۱۸۲-۲۱۴.
- کریمی، حمید، اربابی، سبزواری، آزاده، ادیبی سعدی نژاد، فاطمه و رستم پیشه، مریم. (۱۴۰۳). ارزیابی رابطه توسعه گردشگری پایدار شهری با توان اکولوژیک (مطالعه موردی: منطقه ۲۲ کلان‌شهر تهران). ساماندهی اقتصاد فضا. ۱(۲): ۹۶-۸۲. <https://sanad.iau.ir/journal/jose>
- قاسمی، مسلم، موحد، علی، صداقت، مریم و خدا یار، امیرحسین، (۱۴۰۳)، عوامل و محرک‌های مؤثر بر امنیت شغلی راهنمایان گردشگری شهر تهران، فصلنامه علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه، سال سیزدهم، شماره سوم، پاییز، ۱۸-۱

قره قول، ناصر، (۱۳۹۹)، مطالعه اهمیت گردشگری بر زندگی ساکنان بندر ترکمن، نشریه پویش در آموزش علوم انسانی دانشگاه فرهنگیان، ۶(۱۸): ۷۰-۵۷

-مؤمنی وصالیان، هوشنگ، غلامی پور، لیلا، (۱۳۹۰)، تخمین تابع تقاضای گردشگری در استان‌های منتخب، اقتصاد مالی (اقتصاد مالی و توسعه)، ۵(۱۴): ۱۶۲-۱۸۰.

-میرزایی قلعه، فرزانه و منشی‌زاده، رحمت‌الله. (۱۳۹۵). تعیین ظرفیت گردشگری کارآفرینی در جزیره قشم به‌منظور توسعه پایدار گردشگری " فصلنامه مطالعات فرهنگی و سیاسی خلیج فارس

-میری، محسن، انوری، قاسم و محدثی، الهام، (۱۴۰۲)، موسیقی مقامی و تأثیر آن در توسعه گردشگری استان خراسان، دوازدهمین کنفرانس گردشگری، فرهنگ و هنر، ۳(۲): ۴۲-۵.

-یاوری گهر، فاطمه، حنفی زاده، پیام و حاجی احمدی فرمپینی، (۱۳۹۹)، مدل کسب‌وکار گردشگری الکترونیک. دو فصلنامه مطالعات اجتماع، گردشگری، ۸(۱): ۱۵.

Reference

- Asmelash, A.G., & Kumar, S. (2019). Assessing progress of tourism sustainability: Developing and validating sustainability indicators. *Tourism Management*, 71, 67-83.
- Zhuang, X., Yao, Y., & Li, J. (2019). Sociocultural impacts of tourism on residents of world cultural heritage sites in China. *Sustainability*, 11(3), 840
- Kavaliauska, monika & Kocyte, Rasa, (2014), sustainable tourism development innering a region.publisher Elsevier science Direct. *Journal procedia. Social and behavioral. Scienes* 156,26: 208-212. 19 international scientific conference economic s and manageme

پیوست‌ها

Descriptive Statistics

[illegible]

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
TPG	.162	360	.000	.911	360	.000
Frhng	.144	360	.000	.898	360	.000
Ejtmei	.123	360	.000	.951	360	.000
Zban	.115	360	.000	.950	360	.000
Adab	.165	360	.000	.907	360	.000
Adbit	.252	360	.000	.882	360	.000
Memari	.233	360	.000	.865	360	.000
Ghom	.295	360	.000	.858	360	.000
Adyan	.256	360	.000	.888	360	.000
TTG	.075	360	.000	.959	360	.000
Kifiat	.116	360	.000	.936	360	.000
emkanat	.110	360	.000	.944	360	.000
mosharekat	.118	360	.000	.943	360	.000
ezdhm	.118	360	.000	.943	360	.000
masouliat	.103	360	.000	.949	360	.000
hmbstgi	.131	360	.000	.947	360	.000
tabavri	.155	360	.000	.921	360	.000
hmayt	.113	360	.000	.951	360	.000
etemad	.128	360	.000	.935	360	.000

a. Lilliefors Significance Correction

Correlations					
		TPG	Frhng	Ejtmei	
Spearman's rho	TPG	Correlation Coefficient	1.000	.711**	.762**
		Sig. (2-tailed)	.	.000	.000
		N	360	360	360
	Frhng	Correlation Coefficient	.711**	1.000	.703**
		Sig. (2-tailed)	.000	.	.000
		N	360	360	360
	Ejtmei	Correlation Coefficient	.762**	.703**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.000	.
		N	360	360	360

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

	Original sample (O)	Sample mean (M)	Standard deviation (STDEV)	T statistics (O/STDEV)	P value s
آداب و رسوم و اعیاد -> ابعاد فرهنگی	0.23	0.23	0.004	64.473	0
ابعاد اجتماعی -> توسعه گردشگری	0.409	0.409	0.042	9.818	0
ابعاد فرهنگی -> توسعه گردشگری	0.565	0.565	0.04	14.06	0
ادبیات و شخصیت‌های اسطوره ای - > ابعاد فرهنگی	0.173	0.173	0.004	46.227	0
ادیان و آیین ها -> ابعاد فرهنگی	0.124	0.124	0.003	38.295	0
ازدحام و شلوغی -> ابعاد اجتماعی	0.12	0.12	0.002	51.191	0
اعتماد نهادی -> ابعاد اجتماعی	0.09	0.089	0.002	41.674	0
امکانات و تسهیلات -> ابعاد اجتماعی	0.124	0.124	0.003	40.511	0
تاب‌آوری اجتماعی -> ابعاد اجتماعی	0.13	0.131	0.003	48.729	0